

Gervasi Sais, la memòria de sa Tuna

Gervasi Sais i Pilsà va néixer a Begur el 1927. És fill d'una nissaga de pescadors vinculats a sa Tuna i el mas d'en Llor. Amb tot just cinc anys, va perdre la mare i va aprendre de pescar i d'anar en mar amb el seu avi, Pere Sais i Marquès, a qui Josep Pla fa sortir sovint a la seva obra amb el nom de Pere Pagell. La seva vida va quedar definitivament lligada al mar i a la pesca, i durant anys va ser alcalde de mar i alcalde pedani de sa Tuna.

Text > MIQUEL MARTÍN I SERRA

Fotos > PACO DALMAU

«**T**ota la vida pendent d'on bufa el vent. Vet aquí la vida des pescadors», resumeix en Gervasi, i recorda que amb cinc anys pujava cada dia de sa Tuna a Begur per anar a estudi al Casino i que sempre tenia penellons a les orelles. Feia el camí amb els seus cosins, en Joan i la Maria Sais, i un dia es van queixar als pares que no volien anar a l'escola quan plovia. «Llavors es meu pare va anar a Barcelona i en va tornar amb un *xubasquero*. Aquí es va acabar la discussió.» La casa on som ara la va comprar i reformar el seu pare i només hi venien per la Festa Major i els diumenges que els grans pujaven a fer la partida al Centro. «Els diumenges, si feia bon temps, em feien anar a calar i jo frisava per poder anar al ball. Les cases de Begur es tenien per quan queies malalt i necessitaves un metge.»

«Quan va esclatar la revolució es meu pare treballava per a un senyor de Fornells que volien pelar. El va ajudar a fugir a França amb barca i es va estar fora els tres anys de la Guerra Civil.» En Gervasi, doncs, que ja havia perdut la mare, es va criar amb els avis paterns de sa Tuna, tot i que a l'estiu també passava temporades a sa Riera, amb els avis materns. De ben menut l'avi Pere el cridava a les quatre de la matinada per anar al palangre, a rem, i s'enduien una galleda amb caliu per combatre la fred que feia «a bordo». «A casa era una mica casa de tothom: l'àvia Caterina sempre tenia un plat a taula i sempre deixava una xicra d'oli als veïns.» Quan el pare va tornar li va oferir d'estudiar de mecànic a Valladolid, a càrrec del senyor a qui havia ajudat a fugir, «però vaig pensar que m'enyoraria i em feia ànsia marxar». Així, doncs, va començar a treballar de pescador a casa, amb l'avi i el pare: anaven a sa teranyina i havien arribat a ser set mariners. Pescaven amb la fosca, de Setmana Santa fins a finals de setembre, peix blau: sardina, anxova, sorell, verat. Tenien set vesanes de terra: «la meitat, amb garrofers, i l'altra meitat, amb cigrons, cebes i trumfos». També tenien gallines que corrien soltes i, de tant en tant, havien d'anar a buscar els

ous enmig de bosc. «Va ser una època dura, sobretot la postguerra, i em tocava anar a fangar i després en mar. Me'n recordo també d'anar als Masos de Pals a canviar peix per arròs i carbasses a can Curanta. De tornada havies de passar per corriols ben amagats perquè no t'em-paités la Guàrdia Civil i no s'ho quedés tot.»

Aviat el van cridar per anar a fer el servei militar i a l'agost, quan va venir de permís, va conèixer una noia «rossa i eixerida que feia de mainadera per a uns senyors de Barcelona. Vam començar a festejar i quan vaig tornar de la mili ens vam casar». Aquesta noia es deia Victòria de Pedro i venia de Peralejo de los Escuderos (Sòria): van compartir gairebé setanta anys de vida.

A banda dels pescadors que vivien tot l'any a sa Tuna, en Gervasi evoca les poques famílies, algunes descendents d'*americanos*, que hi estiuejaven: els de can Roger, can

Bona, can Silvestre, can Sastre... I l'avi Marquès i la seva dona, la Paquita, que juntament amb Paco Font van obrir-hi una fonda. La pesca, aleshores, era molt més feixuga perquè es llevava a mans, tant les peces, que portaven ploms, com les nanses, que duïen pedres per fer d'ànchora. A més, no hi havia sondes i calia «prendre senyes» per retenir els millors llocs per capturar el peix. Quan s'agafava peix bo, de seguida el portaven a vendre a Begur perquè les famílies benestants se'l disputaven. En Gervasi recorda la seva àvia Caterina pujant a la vila carregada amb un cistell, i ell mateix, amb coves de trenta quilos que després, amb una bicicleta, duïa al mercat de Palafrugell. A l'hivern anaven als sardinals a sa Riera, amb pescadors que venien de fora. D'aquí provenia la gran amistat entre els pescadors de sa Riera i els de l'Estartit: quan feia tramuntana, es refugiaven a la platja de Begur; si bufava garbí, s'arreceraven a l'altra. I si el mal temps els impedia de pescar, aprofitaven per «remendar» les xarxes, adobar la barca i fer nanses amb els joncs que havien recollit a la platja de Pals al setembre i que havien deixat assecar.

A poc a poc, el turisme va anar canviant la fesomia de la cala i els hàbits dels seus habitants. L'hotel Cap sa Sal, nascut a principis dels anys seixanta, va significar tot un esdeveniment i un punt d'inflexió. En Gervasi hi va treballar durant set estius portant els clients a fer excursions amb llanxa, tot i que ho seguia combinant amb la pesca gràcies a la col·laboració de la Victòria, que s'encarregava de preparar els ormejos i d'anar a vendre el peix. Més endavant va treballar per a una família de Fornells: els duïa amb barca a pescar o de passeig. Amb els diners que va estalviar amb aquestes feines extres, va decidir fer-se fer «una barca de vint-i-quatre pams amb en Filadelfo Pascual», mestre d'aixa de l'Estartit, que va batejar amb el nom de *Victòria*. Amb el temps, la pesca va anar introduint millores que la van fer menys carregosa, però en Gervasi lamenta que cada vegada hi havia menys peix i el mar estava més sobreexplotat: «Els escopetins [fusells]

seran la ruïna des peix, perquè es fiquen a tots es caus i ho arrabassen tot: congres, corballs, neros...».

Després de tota una vida dedicada al mar i pagant-se una assegurança a través de la Confraria de Pescadors, en Gervasi es va poder jubilar. Això sí, ha continuat baixant a sa Tuna i estant atent a tot el que passa a la cala que tant s'estima. Sempre que pot, encara surt amb la barca «a veure si agafo quatre serrans. Així m'entretinc i faig festa major», conclou amb un somriure.

